

Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
JULIANE KOKOTT
föredraget den 7 maj 2015¹

Mål C-218/14

**Kuldip Singh,
Denzel Njume,
Khaled Aly**
mot

Minister for Justice and Equality

(begäran om förhandsavgörande från High Court of Ireland (Irland))

”Direktiv 2004/38/EG — Artiklarna 7.1 b, 12 och 13.2 — Äktenskap mellan en unionsmedborgare och en tredjelandsmedborgare — Skilsmässa efter det att unionsmedborgaren lämnat landet — Bibehållen uppehållsrätt för tredjelandsmedborgaren i den mottagande medlemsstaten”

I – Inledning

1. Den centrala frågan i förevarande begäran om förhandsavgörande är huruvida en tredjelandsmedborgare, som i egenskap av make till en unionsmedborgare tillsammans med denna vistas i en EU-medlemsstat där unionsmedborgaren inte är medborgare, själv får stanna i denna stat om unionsmedborgaren har flyttat därifrån varaktigt och skilt sig från sin make efter det att hon flyttat.

2. För att besvara denna fråga krävs en tolkning av direktiv 2004/38/EG², som i två separata bestämmelser reglerar bibehållen uppehållsrätt när partnern lämnar landet eller vid skilsmässa. Det har ännu inte klargjorts i domstolens praxis hur dessa bestämmelser ska tillämpas under de omständigheter som är i fråga i de nationella målen.

II – Tillämpliga bestämmelser

A – Unionsrätt

3. Artikel 7 i direktiv 2004/38 har i utdrag följande lydelse:

”1. Varje unionsmedborgare skall ha rätt att uppehålla sig inom en annan medlemsstats territorium under längre tid än tre månader om den berörda personen

¹ — Originalspråk: tyska.

² — Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG (EUT L 158, s. 77, rättelse i EUT L 229, s. 35).

- a) är anställd eller egenföretagare i den mottagande medlemsstaten, eller
- b) för egen och sina familjemedlemmars räkning har tillräckliga tillgångar för att inte bli en belastning för den mottagande medlemsstatens sociala biståndssystem under vistelsen ...

2. Uppehållsrätten enligt punkt 1 skall även omfatta familjemedlemmar som inte är medborgare i en medlemsstat när de följer med eller ansluter sig till unionsmedborgaren i den mottagande medlemsstaten, förutsatt att unionsmedborgaren uppfyller villkoren i punkt 1 a, 1 b eller 1 c.

...”

4. I artikel 12 i direktiv 2004/38 regleras bibehållen uppehållsrätt för familjemedlemmar om unionsmedborgaren avlider eller lämnar landet. Följande föreskrivs:

”1. Utan att det påverkar tillämpningen av [ytterligare villkor enligt] andra stycket skall unionsmedborgarens död eller avresa från den mottagande medlemsstaten inte påverka uppehållsrätten för unionsmedborgarens familjemedlemmar som är medborgare i en medlemsstat.

...

2. Utan att det påverkar tillämpningen av [ytterligare villkor enligt] andra stycket skall unionsmedborgarens död inte leda till förlust av uppehållsrätten för unionsmedborgarens familjemedlemmar som inte är medborgare i en medlemsstat och som har varit bosatta i den mottagande medlemsstaten som familjemedlemmar i minst ett år före unionsmedborgarens frånfälle.

...

3. Unionsmedborgarens avresa från den mottagande medlemsstaten eller unionsmedborgarens död skall inte medföra förlust av uppehållsrätt för unionsmedborgarens barn eller för den förälder som har den faktiska vårdnaden om barnen, oavsett nationalitet, om barnen är bosatta i den mottagande medlemsstaten och inskrivna vid en utbildningsanstalt för att bedriva studier där, förrän deras studier avslutats.”

5. Om unionsmedborgaren skiljer sig ska hans eller hennes familjemedlemmars uppehållsrätt enligt skäl 15 i direktiv 2004/38 bibehållas med beaktande av familjelivet och människans värdighet.

6. I artikel 13.2 i direktiv 2004/38 föreskrivs följande i detta avseende:

”Utan att det påverkar [ytterligare villkor enligt] ... andra stycket skall äktenskapsskillnad ... inte leda till förlust av uppehållsrätten för unionsmedborgarens familjemedlemmar som inte är medborgare i en medlemsstat

- a) om äktenskapet ... när förfarandet om äktenskapsskillnad inleds ... har varat i minst tre år, varav minst ett år i den mottagande medlemsstaten, eller

...

- d) om den make ... som inte är medborgare i en medlemsstat ... har rätt till umgänge med ett underårigt barn, förutsatt att domstolen har fastställt att denna umgängesrätt måste ske i den mottagande medlemsstaten och under så lång tid som krävs.

...

Den uppehållsrätt som sådana familjemedlemmar har är uteslutande på personlig grund.”

B – Nationell rätt

7. I irländsk rätt finns genomförandebestämmelser som motsvarar de ovannämnda bestämmelserna i direktivet.

III – Målen vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

8. Kuldip Singh, Denzel Njume och Khaled Aly är tredjelandsmedborgare och gifte sig i Irland år 2005 respektive år 2007 med unionsmedborgare som själva inte är irländska medborgare, men befann sig i Irland under utövande av sin rätt till fri rörlighet och uppehållsrätt. Tredjelandsmedborgarna erhöll uppehållsrätt i Irland i egenskap av medföljande familjemedlemmar till unionsmedborgare. Under de följande åren försörjde sig makarna åtminstone tidvis också på tredjelandsmedborgarnas inkomst.

9. Äktenskapen sprack efter det att makarna hade levt i Irland i minst fyra år. I alla tre fallen lämnade unionsmedborgarna Irland utan sina makar och ansökte sedan om skilsmässa i Lettland, Förenade kungariket respektive Litauen. Sedan dess har slutlig äktenskapsskillnad meddelats.

10. Kuldip Singh, Denzel Njume och Khaled Aly har hänvisat till artikel 13 i direktiv 2004/38, för att kunna bo kvar i Irland, vilket de irländska myndigheterna emellertid har nekat dem. Deras uppehållsrätt var enligt myndigheterna kopplad till deras respektive makar och upphörde när dessa lämnade Irland.

11. High Court of Ireland, som behandlar ärendena, är i detta sammanhang osäker på tolkningen av direktivet och har hänskjutit följande frågor till domstolen:

- 1) När ett äktenskap mellan en tredjelandsmedborgare och en unionsmedborgare upplöses genom äktenskapsskillnad efter det att unionsmedborgaren lämnat den mottagande medlemsstaten där han eller hon utövade unionsrättigheter och när artiklarna 7 och 13.2 a i direktivet är tillämpliga, bibehåller tredjelandsmedborgaren då uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten därefter? Om frågan besvaras nekande, har tredjelandsmedborgaren uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten under perioden efter det att unionsmedborgaren lämnade den mottagande medlemsstaten fram till dess att äktenskapsskillnad meddelas?
- 2) Är villkoren i artikel 7.1 b i direktivet uppfyllda när en unionsmedborgare som är gift med en tredjelandsmedborgare påstår sig ha tillräckliga tillgångar i den mening som avses i artikel 8.4 i nämnda direktiv delvis med beaktande av tredjelandsmedborgarens tillgångar?
- 3) Om fråga 2 besvaras nekande, har personer såsom klagandena enligt unionsrätten (bortsett från ovannämnda direktiv) rätt att arbeta i den mottagande medlemsstaten i syfte att tillhandahålla eller bidra till "tillräckliga tillgångar" i den mening som avses i artikel 7 i nämnda direktiv?

IV – Rättslig bedömning

A – Den första tolkningsfrågan

12. Den första tolkningsfrågan består av två delar, av vilka den andra bara ställs för den händelse den första delen av frågan besvaras nekande.

13. Med den första delen av den första tolkningsfrågan vill den hänskjutande domstolen i huvudsak få klarhet i huruvida tredjelandsmedborgaren förlorar sin uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten om unionsmedborgaren som denne är gift med och som inte är medborgare i denna stat lämnar landet, även om äktenskapet har pågått i minst tre år när maken lämnar landet, varav minst ett år i den mottagande medlemsstaten, och slutlig äktenskapsskillnad meddelas i en annan medlemsstat efter det att maken har lämnat landet.

14. Svaret på frågan beror på om bibehållen uppehållsrätt för de fränskilda makarna i sådana fall som de som är i fråga i de nationella målen också ska bedömas i enlighet med artikel 12 i direktiv 2004/38, eller om bara artikel 13 är tillämplig.

1. Bibehållen uppehållsrätt för familjemedlemmar enligt artikel 12 i direktiv 2004/38

15. I artikel 12 i direktiv 2004/38 regleras bland annat bibehållen uppehållsrätt för familjemedlemmar när en unionsmedborgare, genom vilken de har uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten, lämnar landet. Det är enligt bestämmelsen avgörande huruvida den familjemedlem som stannar kvar i den mottagande medlemsstaten är unionsmedborgare eller inte.

16. Familjemedlemmar som själva är unionsmedborgare behåller enligt artikel 12.1 i direktiv 2004/38 sin uppehållsrätt när unionsmedborgaren har lämnat landet, förutsatt att de inte blir till en ekonomisk belastning för den mottagande staten i den mening som avses i artikel 7 i direktivet.

17. Det förhåller sig på annat sätt med familjemedlemmar som är tredjelandsmedborgare och vars uppehållsrätt, om unionsmedborgaren lämnar landet, bara bibehålls under de restriktiva villkor som anges i artikel 12.3 i direktiv 2004/38. Enligt denna bestämmelse får den andra föräldern, om han eller hon bor kvar med barnen till unionsmedborgaren som har lämnat landet, behålla sin uppehållsrätt tills de gemensamma barnen har avslutat sin utbildning vid en utbildningsanstalt i denna stat, om vederbörande har den faktiska vårdnaden om barnen.

18. Det framgår följaktligen av artikel 12 i direktiv 2004/38 att familjemedlemmar som är tredjelandsmedborgare förlorar sin uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten, med undantag av den speciella situationen i artikel 12.3.³

19. Inte heller efter det att en fråga ställts vid den muntliga förhandlingen finns det något som tyder på att artikel 12.3 i direktiv 2004/38 skulle kunna ha betydelse för utgången i det nationella målet. Makarna från tredje land i de nationella målen skulle följaktligen när deras makar lämnade landet ha förlorat sin uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten redan innan unionsmedborgarna över huvud taget hade ansökt om skilsmässa utanför Irland.

20. Resultatet blir emellertid ett annat om man bedömer den fränskilde tredjelandsmedborgarens fall enbart utifrån artikel 13 i direktiv 2004/38.

2. Bibehållen uppehållsrätt vid skilsmässa enligt artikel 13 i direktiv 2004/38

21. Även enligt artikel 13 i direktiv 2004/38 kommer det an på om familjemedlemmarna i fråga är unionsmedborgare eller inte.

³ — Se, beträffande det tidigare gällande rättsläget enligt artikel 11 i rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen (EGT L 257, s. 2; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 33) i dess lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 2434/92 av den 27 juli 1992 (EGT L 245, s. 1; svensk specialutgåva, område 5, volym 5, s. 160), dom Mattern och Cikotic (C-10/05, EU:C:2006:220, punkt 27).

22. Den hänskjutande domstolen har i det aktuella fallet med tredjelandsmedborgare bara tagit upp artikel 13.2 a i direktiv 2004/38, som ger uppehållsrätt efter tre års äktenskap, och inte undersökt artikel 13.2 d, som under vissa villkor ger uppehållsrätt för att säkerställa umgängesrätten med barn.

23. Det är inte heller nödvändigt att gå in i detalj på den sistnämnda bestämmelsen. Det som Kuldip Singhs ombud har anfört tyder visserligen på att föräldrarna har kommit överens om att fadern ska utöva sin rätt till umgänge med det gemensamma barnet i Irland, men det framgår inte av begäran om förhandsavgörande, vilken gäller i detta avseende, att en ”domstol har fastställt att denna umgängesrätt måste ske i den mottagande medlemsstaten [alltså i Irland]”. Utifrån de omständigheter som har meddelats, finns det ingen anledning att närmare undersöka artikel 13.2 d i direktiv 2004/38, men däremot frågan huruvida bibehållen uppehållsrätt skulle kunna motiveras med stöd av artikel 13.2 a i direktiv 2004/38.

24. Enligt ovanstående bestämmelse leder en skilsmässa inte till att tredjelandsmedborgaren förlorar sin uppehållsrätt om äktenskapet innan målet om äktenskapsskillnad inleds har pågått i minst tre år – varav minst ett år i den mottagande medlemsstaten.

25. Eftersom dessa villkor är uppfyllda för de tre klagandena i de nationella målen skulle de med tillämpning av enbart artikel 13 i direktiv 2004/38 kunna hävda att deras uppehållsrätt ska fortsätta gälla. Enligt ordalydelsen i artikel 13 i direktiv 2004/38 föreskrivs det nämligen varken att unionsmedborgaren och hans eller hennes make måste vistas i den mottagande medlemsstaten tills målet om äktenskapsskillnad har slutförts eller att målet om äktenskapsskillnad ska handläggas och avslutas i denna stat.

3. Artikel 12 jämförd med artikel 13 i direktiv 2004/38

26. Om man inte ser på artiklarna 12 och 13 i direktiv 2004/38 var för sig, utan tillsammans, kan med en strikt bokstavstolkning bibehållen uppehållsrätt för de frånskilda tredjelandsmedborgarna inte motiveras med stöd av artikel 13 i direktivet.

27. I och med att unionsmedborgaren lämnade landet skulle nämligen den kvarvarande makens uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten redan ha upphört, och en senare ansökan om skilsmässa skulle inte heller kunna leda till att uppehållsrätten återuppstod, eftersom det i artikel 13 i direktiv 2004/38 talas om ”bibehållen” befintlig uppehållsrätt men inte om återfående av en uppehållsrätt som redan har upphört.

28. Klagandena i de nationella målen kan därför bara behålla sin uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten om det på grundval av en systematisk eller teleologisk tolkning framgår att deras uppehållsrätt enbart ska bedömas i enlighet med artikel 13 i direktiv 2004/38.

29. Med artikel 13.2 a i direktiv 2004/38 avsåg unionslagstiftaren uppenbarligen att skydda tredjelandsmedborgarnas intressen i den mottagande medlemsstaten. Om de i händelse av skilsmässa riskerar att förlora sin uppehållsrätt kan detta vara en viktig bevekelsegrund för att inte ansöka om skilsmässa, även om äktenskapet har spruckit. När äktenskapet har pågått i tre år – varav ett år i den mottagande staten – ska tredjelandsmedborgaren i enlighet med unionslagstiftarens avsikt inte behöva befara nackdelar när det gäller uppehållsrätten vid en skilsmässa.

30. När maken har lämnat den mottagande staten, behöver tredjelandsmedborgaren emellertid enligt lagstiftaren inte längre skyddas, eftersom redan den omständigheten att unionsmedborgaren har lämnat landet leder till att tredjelandsmedborgaren förlorar sin uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten.

31. Följande talar för detta:

32. För det första framgår det av bestämmelsernas struktur att artikel 13 i direktiv 2004/38 i princip bara gäller för de fall där båda makarna ännu vistas i den mottagande medlemsstaten fram till skilsmässan.

33. Artikel 12 i direktiv 2004/38 reglerar nämligen uttömmande under vilka villkor familjemedlemmars uppehållsrätt kan bibehållas när unionsmedborgaren har avlidit eller lämnat landet. I artikel 12 tar lagstiftaren emellertid inte alls upp skilsmässoproblematiken, utan ägnar en separat bestämmelse åt denna genom artikel 13. Om skilsmässorättsliga hänsyn hade gett anledning att därutöver göra en modifierad bedömning av de fall där unionsmedborgaren lämnar landet, borde unionslagstiftaren också uttryckligen ha klargjort detta.

34. Eftersom så inte skett, kan man utgå från att tredjelandsmedborgarens uppehållsrätt enligt artikel 12 i direktiv 2004/38 i regel redan har upphört när unionsmedborgaren ansöker om skilsmässa först efter att ha lämnat landet. Vid en senare skilsmässansökan finns det redan per definition inget utrymme för bibehållen uppehållsrätt enligt artikel 13.

35. Endast i fallet i artikel 12.3 i direktiv 2004/38 skulle en kumulerad tillämpning av artiklarna 12 och 13 över huvud taget vara tänkbar, närmare bestämt genom att den kvarvarande förälderns uppehållsrätt som är knuten till vårdnaden om barn – efter en skilsmässa – omvandlas till en villkorlös uppehållsrätt. Detta speciella fall behöver emellertid inte diskuteras, eftersom de omständigheter som den hänskjutande domstolen har framlagt inte ger anledning till en sådan bedömning.

36. För det andra talar hänsyn till rättssäkerheten för att den kvarvarande tredjelandsmedborgarens uppehållsrätt ska upphöra när unionsmedborgaren lämnar landet under sådana omständigheter som de som är i fråga i de nationella målen.

37. När personen lämnar landet är det nämligen ofta alls inte möjligt att förutse huruvida äktenskapet därefter kommer att upplösas eller inte. Om man utgick från att artikel 13 i direktiv 2004/38 var tillämplig vid skilsmässa även efter det att unionsmedborgaren har lämnat landet, skulle den kvarvarande familjemedlemmens uppehållsrätt emellertid först upphöra på grund av att unionsmedborgaren lämnat landet och sedan återuppstå retroaktivt – efter det att ansökan om skilsmässa har ingetts. Det finns dock inget i direktivet som ger stöd för ett sådant uppehållsrättsligt tomrum. Det förhåller sig tvärtom – det måste i alla berörda parter intresse klart framgå huruvida uppehållsrätt föreligger eller inte.

38. För det tredje kan inte heller hänsyn till direktivets praktiska verkan ge stöd för tvingande argument för att artikel 13.2 a i direktiv 2004/38 ska gälla för tredjelandsmedborgarens uppehållsrätt när EU-medborgaren har lämnat landet och ett mål om äktenskapsskillnad därefter har inletts.

39. Artikel 13 i direktiv 2004/38 har nämligen fortfarande ett beaktansvärt tillämpningsområde även om den inte omfattar de fall där unionsmedborgaren har lämnat den mottagande medlemsstaten före skilsmässan.

40. Det kan visserligen inte förnekas att det kan uppkomma orättvisor, om en skilsmässansökan i ett fall inges inom landet och i ett annat fall utomlands först efter det att unionsmedborgaren har lämnat landet och, vid ett lika långt äktenskap, tredjelandsmedborgarens uppehållsrätt bibehålls i det första fallet om unionsmedborgaren inte lämnar landet, men inte i det andra fallet.

41. Problematiken följer dock av direktivets systematik och har tydligen accepterats av lagstiftaren. Det framgår inte av direktiv 2004/38 att tredjelandsmedborgaren skulle ha uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten efter tre års äktenskap också om EU-medborgaren lämnar landet och därefter ansöker om skilsmässa. Lagstiftaren skulle utan vidare ha kunnat införa en så enkel och transparent regel i direktivet. Detta har emellertid inte skett, utan lagstiftaren skapade i stället det komplicerade och invecklade systemet i artiklarna 12 och 13, som rättstillämparen av skälighetshänsyn inte får förbise.

42. Det ska vidare medges att unionsmedborgaren kan sätta makens förväntade uppehållsrätt enligt artikel 13 på spel genom att uppsåtligt lämna den mottagande staten, men det finns dels i de nationella målen inget som tyder på någon sådan avsikt, dels skulle tredjelandsmedborgaren inte vara helt oskyddad mot ett sådant schackdrag. Han eller hon skulle kunna följa med unionsmedborgaren eller, om äktenskapet har spruckit, själv driva ett mål om äktenskapsskillnad i rätt tid i den mottagande medlemsstaten.

43. Om han inte gör detta befinner han sig slutligen i samma situation som Yoshikazu Iida⁴ för vilken domstolen – trots fortsatt äktenskap – fastställde att han inte skulle ha uppehållsrätt vare sig med stöd av primärrättsliga eller sekundärrättsliga bestämmelser efter det att hans maka hade lämnat landet. Direktiv 2004/38 var visserligen inte tillämpligt på Yoshikazu Iidas fall, eftersom han vistades i makans hemstat och inte i en annan medlemsstat. Det framgår ändå av domen i målet Iida att den uppehållsrätt enligt unionslagstiftningen som tredjelandsmedborgare har genom familjemedlemmar som är unionsmedborgare i regel inte omfattar medlemsstater där EU-medborgarna inte vistas.

44. Så förhåller det sig också i det aktuella fallet där direktiv 2004/38 medförde att tredjelandsmedborgarens uppehållsrätt upphörde genom att unionsmedborgaren lämnade landet innan artikel 13 i direktivet över huvud taget blev tillämplig genom att målet om äktenskapsskillnad inleddes.

45. Inte heller primärrättsliga överväganden, särskilt beträffande artikel 7 i stadgan om de grundläggande rättigheterna och respekten för familjelivet, ger något annat resultat.

46. För det första kan artikel 7 i stadgan om de grundläggande rättigheterna inte ge självständig uppehållsrätt för tredjelandsmedborgaren i den mottagande medlemsstaten i sådana fall som de som är i fråga i de nationella målen, eftersom denna rätt inte skulle ha varit till nytta för hans fortsatta familjeliv med unionsmedborgaren, utan i stället skulle ha haft betydelse för hans liv efter det att nämnda familjeliv hade upphört.

47. För det andra är skyddet för de grundläggande rättigheterna i samband med äktenskap och familj inte så långtgående att makarna helt och hållet kan bestämma i vilken stat de vill vistas.⁵ Om en familj emellertid lagligen har bosatt sig i en viss stat kan ett frångående av uppehållsrätten inkräkta på privatlivet.⁶ Från detta ska emellertid sådana fall skiljas där familjens gemensamma vistelse inte upphör genom en åtgärd från statens sida utan, som i de nationella målen, genom fritt beslut av en familjemedlem som lämnar landet. Unionslagstiftaren har när det gäller sådana fall där en person lämnar landet, utrymme för skönsmässig bedömning för att i en rättsakt som i första hand är avsedd att främja unionsmedborgarens fria rörlighet och som föreskriver kompletterande åtgärder för familjelivet reglera uppehållsrätten för makar från tredje land på så sätt att de måste följa med unionsmedborgarna till den stat där dessa har för avsikt att leva i fortsättningen.

4 — Dom Iida (C-40/11, EU:C:2012:691).

5 — Se punkterna 63–67 i mitt förslag till avgörande av den 8 september 2005 i mål parlamentet/rådet (C-540/03, EU:C:2005:517) och Europadomstolens dom av den 2 augusti 2001 i målet Boulif mot Schweiz (nr 54273/00), Recueil des arrêts et décisions 2001-IX, § 39, och av den 25 mars 2014, Biao mot Danmark (nr 38590/10), § 53.

6 — Se till exempel Europadomstolens dom av den 26 september 1997 i målet Mehemi mot Frankrike (nr 25017/94), Recueil des arrêts et décisions 1997-VI, § 27.

48. Systemet i direktiv 2004/38 är ändå inkonsekvent. Efter det att unionsmedborgaren har lämnat landet kan maken från tredje land nämligen, om han eller hon till exempel av yrkesskäl inte följer med unionsmedborgaren och inte heller vårdar ett gemensamt barn, till och med förlora sin uppehållsrätt i den hittillsvarande mottagande medlemsstaten trots att äktenskapet är intakt,⁷ medan tredjelandsmedborgarens uppehållsrätt, om äktenskapet hade spruckit, skulle bibehållas enligt artikel 13 i direktiv 2004/38 om han eller hon kunde ansöka om skilsmässa i rätt tid.⁸

49. Detta kan innebära ett ingrepp i skyddet för familjen i samband med den berörda unionsmedborgarens fria rörlighet. Just i gränsområden är det nämligen inte uteslutet att en familj ordnar det så, att makarna bor och arbetar i olika medlemsstater. I förevarande mål är det dock inte nödvändigt att ytterligare diskutera frågan huruvida regleringssystemet i artiklarna 12 och 13 i direktivet är konsekvent. Med utgångspunkt från artikel 7 i stadgan skulle detta nämligen på sin höjd kunna leda till att en gift tredjelandsmedborgares uppehållsrätt bibehölls. I det aktuella fallet är personerna emellertid skilda.

50. Eftersom det när det gäller det aktuella fallet alltså inte heller finns något väsentligt att invända mot regelverket i direktiv 2004/38 i fråga om grundläggande rättigheter, ska den första tolkningsfrågans första del besvaras så, att en tredjelandsmedborgare förlorar sin uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten när den unionsmedborgare med vilken tredjelandsmedborgaren är gift lämnar denna medlemsstat där unionsmedborgaren inte har medborgarskap, även om äktenskapet har pågått i minst tre år – varav minst ett år i den mottagande medlemsstaten – och slutlig äktenskapsskillnad meddelas i en annan medlemsstat efter det att maken har lämnat landet.

51. Svaret på den första frågans andra del med vilken den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida tredjelandsmedborgaren ska få stanna i den mottagande medlemsstaten åtminstone tills målet om äktenskapsskillnad har avslutats följer också av artikel 12 i direktiv 2004/38, enligt vilken tredjelandsmedborgaren efter det att unionsmedborgaren har lämnat landet bara ska ha uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten under de villkor som anges i artikel 12.3 (som inte är uppfyllda i det aktuella fallet). När tredjelandsmedborgarens uppehållsrätt har upphört efter det att EU-medborgaren har lämnat landet kan den, eftersom bestämmelser saknas i direktivet, inte återuppstå ens för att gälla tills ett mål om äktenskapsskillnad har slutförts, om ett sådant inleds i en annan stat.

B – Den andra tolkningsfrågan

52. Med den andra tolkningsfrågan vill den hänskjutande domstolen huvudsakligen få klarhet i huruvida även tillgångar tillhörande en make som inte har medborgarskap i en medlemsstat har betydelse för frågan huruvida unionsmedborgaren har tillräckliga tillgångar i den mening som avses i artiklarna 7.1 b och 8.4 i direktivet.

53. Frågan kan med hänvisning till fast rättspraxis besvaras så, att tillgångarnas ursprung saknar betydelse åtminstone så länge som de har förvärvats på laglig väg.⁹

54. Den tredje frågan behöver därmed inte besvaras.

7 — Se dom Iida (C-40/11, EU:C:2012:691, punkterna 60–64).

8 — Teoretiskt sett skulle till och med ett fall med en ”skenskilsmässa” som en motsvarighet till skenäktenskap vara möjligt, det vill säga att en tredjelandsmedborgare enbart för att få egen uppehållsrätt i den mottagande staten med stöd av artikel 13 i direktiv 2004/38 låter skilja sig före makens förväntade flytt från landet. I praktiken är det emellertid inte minst av kostnadsskäl långsökt att makar skulle anse sig vara tvungna att vidta en så extrem åtgärd, eftersom tredjelandsmedborgaren ändå kan få permanent uppehållsrätt efter fem år med stöd av artikel 16.2 i direktiv 2004/38. Det kan lämnas därhän huruvida en sådan skenskilsmässa eventuellt inte skulle vara giltig och vilka uppehållsrättsliga följder den skulle få, eftersom omständigheterna i det aktuella fallet inte tyder på något sådant.

9 — Se till exempel dom Zhu och Chen (C-200/02, EU:C:2004:639, punkt 30), dom kommissionen/Belgien (C-408/03, EU:C:2006:192, punkt 42) och dom Alokpa m.fl. (C-86/12, EU:C:2013:645, punkt 27).

V – Förslag till avgörande

55. På grund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen ska besvara tolkningsfrågorna på följande sätt:

En tredjelandsmedborgare förlorar enligt direktiv 2004/38 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier sin uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten om den unionsmedborgare som denne är gift med och som inte är medborgare i denna stat lämnar landet, även om äktenskapet har pågått i minst tre år när maken lämnar landet, varav minst ett år i den mottagande medlemsstaten, och slutlig äktenskapsskillnad meddelas i en annan medlemsstat efter det att maken har lämnat landet. Inte heller tills slutlig äktenskapsskillnad har meddelats ska tredjelandsmedborgaren enligt direktiv 2004/38 ha uppehållsrätt i den mottagande medlemsstaten efter det att unionsmedborgaren har lämnat denna.

De tillgångar som tillhör den make som inte är medborgare i en medlemsstat ska, om de har förvärvats på laglig väg, också beaktas för att bedöma om unionsmedborgaren har tillräckliga tillgångar i den mening som avses i artiklarna 7.1 b och 8.4 i direktiv 2004/38.